

Opatření cílená na podporu zaměstnávání OZP

Osobám se zdravotním postižením je poskytována v souladu s § 67 odst. 1 zákona o zaměstnanosti zvýšená ochrana na trhu práce. Mezi klíčová opatření související s ochranou a podporou zaměstnávání osob se zdravotním postižením (nad rámec opatření a podpůrných nástrojů dostupných plošně všem osobám bez ohledu na zdravotní indispozici) patří následující:

1. Pracovní rehabilitace (viz § 69 zákona o zaměstnanosti).

Pracovní rehabilitace je podle § 69 odst. 2 zákona o zaměstnanosti souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením. Pracovní rehabilitaci zabezpečují na základě žádosti dané osoby krajské pobočky Úřadu práce a hradí náklady s ní spojené.

V souladu s § 71 zákona o zaměstnanosti zahrnuje teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost osob se zdravotním postižením

- přípravu na budoucí povolání,
- přípravu k práci,
- specializované rekvalifikační kurzy.

Příprava k práci je definována § 72 odst. 1 zákona o zaměstnanosti jako cílená činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Tato příprava trvá nejdéle 24 měsíců.

Podle § 72 odst. 5 zákona o zaměstnanosti osobě se zdravotním postižením, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo mzdu (plat) nebo náhradu mzdy (platu), náleží po dobu účasti na přípravě k práci na základě rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce podpora při rekvalifikaci. Podpora při rekvalifikaci náleží i v případě, že tato osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Zaměstnavateli, který provádí na svém pracovišti přípravu k práci osob se zdravotním postižením, může Úřad práce uhradit náklady na přípravu k práci těchto osob, a to v souladu s § 73 odst. 1 zákona o zaměstnanosti. O přípravě k práci prováděné na pracovišti zaměstnavatele uzavírá úřad práce se zaměstnavatelem písemnou dohodu.

2. Příspěvek na zřízení pracovního místa (viz § 75 zákona o zaměstnanosti).

Úřad práce poskytuje na pracovní místo zřízené pro osobu se zdravotním postižením příspěvek ve výši:

- maximálně 8násobku a pro osobu s těžším zdravotním postižením maximálně 12násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku,

- maximálně 10násobku a pro osobu s těžším zdravotním postižením maximálně 14násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku v případě, že zaměstnavatel zřizuje na základě jedné dohody s Úřadem práce 10 a více pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením.

Podmínkou poskytnutí příspěvku je zřízení pracovního místa na základě písemné dohody uzavřené mezi zaměstnavatelem a Úřadem práce a obsazení tohoto místa osobou se zdravotním postižením po dobu 3 let.

Dohodu o zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením může Úřad práce podle § 75 odst. 9 zákona o zaměstnanosti uzavřít i s osobou se zdravotním postižením, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Pro poskytnutí tohoto příspěvku platí obdobné podmínky jako v případě zaměstnavatelů s tím, že vrácení příspěvku nelze požadovat, pokud tato osoba přestane vykonávat samostatnou výdělečnou činnost ze zdravotních důvodů, nebo v případě jejího úmrtí.

3. Příspěvek na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním osoby se zdravotním postižením (viz § 76 zákona o zaměstnanosti).

Roční výše příspěvku může činit nejvýše 48 000 Kč na jednu osobu se zdravotním postižením.

Podle § 76 odst. 3 zákona o zaměstnanosti se tento příspěvek neposkytne

- na osobu se zdravotním postižením, která pracuje mimo pracoviště zaměstnavatele,
- na zaměstnance v pracovním poměru, který je osobou zdravotně znevýhodněnou,
- na osobu se zdravotním postižením, která je dočasně přidělena k výkonu práce k uživateli, jde-li o zaměstnavatele, který je agenturou práce.

Dohodu o poskytnutí tohoto příspěvku může Úřad práce podle § 76 odst. 9 zákona o zaměstnanosti uzavřít i s osobou se zdravotním postižením, která je osobou samostatně výdělečně činnou. Pro poskytnutí tohoto příspěvku platí obdobné podmínky jako v případě zaměstnavatelů s tím, že vrácení příspěvku nelze požadovat, pokud tato osoba přestane vykonávat samostatnou výdělečnou činnost ze zdravotních důvodů, nebo v případě jejího úmrtí.

Zákon o zaměstnanosti stanoví další podmínky poskytnutí tohoto příspěvku v § 76 odst. 2, a to zejména ve vazbě na neexistenci nedoplatků v evidenci daní, nedoplatků na pojistném a penále na sociálním anebo zdravotním pojištění. Poskytnutí příspěvku není rovněž možné po dobu 3 let u zaměstnavatelů, u nichž nabylo právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3 (práce vykonávaná cizincem bez platného oprávnění k pobytu na území České republiky).

Druhy provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním osoby se zdravotním postižením, na které lze poskytnout tento příspěvek, stanoví § 6-10 vyhlášky č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

4. Institut chráněného trhu práce (viz § 78-84 zákona o zaměstnanosti).

Chráněný trh práce je tvořen podle § 78 odst. 1 zákona o zaměstnanosti těmi zaměstnavateli, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců a zároveň s nimi Úřad práce ČR uzavřel písemnou dohodu o jejich uznání za zaměstnavatele na chráněném trhu práce. Kromě zaměstnávání stanoveného podílu osob se zdravotním postižením je zaměstnavatel povinen splnit i další podmínky (nejméně 80 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, vyplácet mzdu bezhotovostně převodem na účet, nadpoloviční většinu těchto zaměstnanců zaměstnávat na pracovištích mimo bydliště, neuzavírat se zaměstnanci dohody o srážkách ze mzdy či platu v rozporu s dobrými mravy atd.). Uzavřená dohoda obsahuje závazek zaměstnavatele předkládat Úřadu práce ČR roční zprávu o činnosti, a to vždy do 15. července následujícího kalendářního roku. Zákon zároveň zmocňuje Úřad práce ČR uzavřenou dohodu vypovědět v předem stanovených případech porušení podmínek ze strany zaměstnavatele.

V souladu s § 78a zákona o zaměstnanosti poskytuje Úřad práce ČR příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce těm zaměstnavatelům, s nimiž uzavřel výše uvedenou dohodu. Podle § 78a odst. 2 zákona o zaměstnanosti jsou příspěvkem nahrazovány skutečně vynaložené prostředky na mzdy nebo platy v měsíční výši 75 % prostředků skutečně vynaložených na mzdy nebo platy na zaměstnance v pracovním poměru, který je osobou se zdravotním postižením, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance, nejvýše však v částce podle § 78a odst. 17 (tj. 14 200 Kč, pokud nebude nařízením Vlády maximální částka příspěvku zvýšena) jde-li o osobu se zdravotním postižením podle § 67 odst. 2 písm. a) nebo b), a nejvýše 5000 Kč, jde-li o osobu zdravotně znevýhodněnou.

Podle § 78a odst. 3 zákona o zaměstnanosti zaměstnavateli dále k příspěvku náleží paušální částka 1 000 Kč měsíčně na osobu se zdravotním postižením podle § 67 odst. 2 na náklady vynaložené zaměstnavatelem na zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Zaměstnavatel může v žádosti o poskytnutí příspěvku uplatnit i nárok na zvýšení příspěvku na další náklady vynaložené zaměstnavatelem na zaměstnávání osob se zdravotním postižením, pokud tato osoba nepracovala mimo pracoviště zaměstnavatele nebo nebyla dočasně přidělena k výkonu práce k uživateli svým zaměstnavatelem (agenturou práce). Další náklady, o které lze příspěvek zvýšit, jsou definovány v § 78a odst. 12 zákona o zaměstnanosti – jedná se např. o náklady provozních zaměstnanců a pracovních asistentů v rozsahu odpovídajícím pomoci poskytované zaměstnancům se zdravotním postižením, náklady na dopravu zaměstnanců či dopravu materiálu a hotových výrobků či náklady na přizpůsobení provozovny). Bližší podmínky týkající se poskytnutí příspěvku stanoví zákon o zaměstnanosti.

Průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců je nutné pro výše uvedené účely kvantifikovat v souladu s § 11-14 vyhlášky č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon o zaměstnanosti. V souvislosti s výpočtem průměrného počtu zaměstnanců je nezbytné upozornit, že se osoby s těžším zdravotním postižením (tzn. osoby ve 3. stupni invalidity), započítávají třikrát.

5. Odpočet pojistného na zdravotní pojištění.

Nárok na odpočet pojistného na zdravotní pojištění mají zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového průměrného přepočteného počtu svých zaměstnanců. Odpočet mohou tito zaměstnavatelé provést pouze u osob, kterým je přiznán invalidní důchod. Odpočet se provede tak, že se z vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na zdravotní pojištění odečte částka vyměřovacího základu pro státní pojištěnce. Rozdíl se stane u těchto zaměstnanců novým vyměřovacím základem, ze kterého provede zaměstnavatel odvod pojistného na zdravotní pojištění. Od 1. 1. 2021 je vyměřovací základ pro pojistné hrazené státem stanoven na 13 088 Kč.

6. Sleva na dani z příjmů za každého zaměstnance se zdravotním postižením (viz § 35 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v aktuálním znění).

Daň z příjmů se u poplatníků daně z příjmů fyzických⁵ i právnických⁶ osob snižuje za zdaňovací období o

- částku 18 000 Kč za každého zaměstnance se zdravotním postižením s výjimkou zaměstnance s těžším zdravotním postižením (tj. za každého zaměstnance invalidního v prvním a druhém stupni anebo zdravotně znevýhodněného), resp. o poměrnou část této částky odpovídající průměrnému ročnímu přepočtenému počtu těchto zaměstnanců,

- částku 60 000 Kč za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením (tj. zaměstnancem invalidním ve třetím stupni), resp. o poměrnou část této částky odpovídající průměrnému ročnímu přepočtenému počtu těchto zaměstnanců.

7. Sleva na dani z příjmů pro poplatníky daně z příjmů fyzických osob (viz § 35ba zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v aktuálním znění).

Kromě základní slevy na poplatníka⁸ mohou zdravotně postižené osoby využít slevu na invaliditu, konkrétně

- Základní slevu na invaliditu ve výši 2 520 Kč zejména v případě, kdy je poplatníkovi přiznán invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně (viz § 35ba odst. 1 písm. c) zákona o daních z příjmů),

- Rozšířenou slevu na invaliditu ve výši 5 040 Kč zejména v případě, kdy je poplatníkovi přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně (viz § 35ba odst. 1 písm. d) zákona o daních z příjmů) a

- Slevu na držitele průkazu ZTP/P ve výši 16 140 Kč v případě, je-li poplatníkovi přiznán nárok na průkaz ZTP/P.